

BREXIT SONRASI AVRUPA BİRLİĞİ ENERJİ VE İKLİM POLİTİKALARI

Mehmet SOYTÜRK*

Öz

Avrupa Birliği'nde (AB) enerji politikalarının temeli Avrupa Atom Enerjisi Ajansı'nın (AAET) kurulması ile resmen atılmıştır. Ajansın kurulması ile birlikte Birliğe üye ülkeler arasında nükleer enerji alanında bilgi alış verişi, tecrübe paylaşımı ve ortak hareket etme imkânı doğmuştur. AAET'nin kuruluşundan bu yana geçen süre içinde hem ülkelerin hem de AB'nin enerji politikalarındaki yaklaşımında değişiklikler olmuştur. Zamanında Birliğe üye ülkelerin çoğu tarafından ilgi gören nükleer enerji, artık hem AB kurumları hem de bazı üye ülkeler tarafından çevre dostu olmaması gerekçesiyle rağbet görmemektedir. Birliğe sonradan üye olan ve üye olmasından bu yana enerji politikaları ve iklimin korunması alanında belirleyici bir rol üstlenmiş olan Büyük Britanya, daha önce hiçbir üye devletin yapmadığını yaparak, bir halk oylaması (Brexit) ile AB'den ayrılmıştır. Büyük Britanya'nın AB'den ayrılması Birliği hem siyasi hem de ekonomik olarak zayıflatmış, enerji ve iklim politikaları alanında ise büyük değişikliklerin olacağı sinyalini vermiştir. Brexit ile AB'den ayrılan Büyük Britanya enerji ve iklim politikalarında istediği gibi hareket etme özgürlüğüne sahip olmuştur. Aynı durum tabii ki AB içinde geçerlidir. Fakat Büyük Britanya artık AB'nin güvencesine sahip değildir. AB ise enerji ve iklim politikaları alanında son derece aktif olan bir üyesinden mahrum kalmıştır.

Anahtar Kelimeler: Brexit, Avrupa Birliği Enerji ve İklim Politikaları, Avrupa Birliği, Enerji ve İklim Politikaları.

EUROPEAN UNION ENERGY AND CLIMATE POLICIES AFTER BREXIT

Abstract

The basis of energy policies in the European Union (EU) has been officially laid with the establishment of the European Atomic Energy Community (EAEC). With the establishment of the Community, opportunities such as exchange of information, share of experience, and joint action have emerged in the field of nuclear energy among the member states of the Union. Since the establishment of EAEC, the approach of both countries and the EU to energy policies has changed. Nuclear

* Dr. Öğr. Üyesi, Karadeniz Teknik Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Bölümü, mehmetsoyturk@ktu.edu.tr, <https://orcid.org/0000-0002-9011-3660>.

energy, which was attracted by most of the member countries at one time, is no longer in demand because it is not environmentally friendly by both EU institutions and some member states. Great Britain, which became a member of the Union later and has played a decisive role in the field of energy policies and climate protection since its membership, has left EU with a referendum (Brexit), by doing what no member state has done before. The separation of Great Britain from the EU has not only weakened the Union from the economic and political perspective, but also signalled that there will be major changes in the field of energy and climate policies. Great Britain, who left the EU with Brexit, had the opportunity to act as desired in the field of energy and climate policies. Of course, the same is valid for the EU. However, Great Britain no longer has the guarantee of the EU. On the other hand, the EU is deprived of a member who is very active in the field of energy and climate policies.

Keywords: *Brexit, European Union Energy and Climate Policies, European Union, Energie and Climate Policies.*

Giriş

Büyük Britanya'nın Avrupa Ekonomik Topluluğu'na üye olduğu 1973 yılından bu yana kendi bünyesinde AB üyeliği sürekli tartışılmıştır. Başbakan David Cameron 2015 seçimlerinden önce seçildiği takdirde AB üyeliğini halk oylamasına götürme vaadi olayı farklı bir boyuta taşımıştır. Cameron seçimleri kazandıktan sonra seçim vaadini hatırlayıp sözünü yerine getirmek amacıyla halk oylamasını gerçekleştirmesi, sadece kendisinin siyasi kariyerinin sonunu getirmekle kalmamış aynı zamanda da Büyük Britanya'nın AB'den ayrılmasının başlangıcı olmuştur.

Büyük Britanya'nın AB'den ayrılmasının sancısız bir şekilde olmayacağı referandumdan sonra hem Birlik içerisindeki hem de Londra'daki Büyük Britanya Parlamentosu'ndaki tartışmaların şiddetinden anlaşılmıştır. Brexit halk oylamasının üzerinden üç yıldan fazla bir zaman geçmiştir. AB'den ayrılık süreci iki yıl olarak öngörülmüş olsa da ancak 2020 yılının Ocak ayının son gününde gerçekleşebilmiştir. Ayrılık sürecinin bu kadar uzamasının başlıca sebebi Büyük Britanya hükümetlerinin kendi içlerindeki tezatlıklarında yatmaktadır. David Camaron'un istifa etmesinden sonra kurulan üçüncü hükümet ancak gerekli adımları başarıyla atarak ayrılığı resmileştirmiştir. Yeni Başbakan Boris Johnson'un özel çabalarının sonucu olarak Büyük Britanya AB'den ayrılabilmiştir. Brexit halk oylaması 2016 yılından bu yana birçok siyasetçinin siyasi hayatının bitmesine de vesile olmuştur. Siyasi hayatı ivme kazanarak yükselen kişi ise AB karşıtı tavrı ile bilinen, Aralık 2019 seçimlerini de kazanan Boris Johnson'dur.

Brexit ile başlamış olan ve Başbakan Boris Johnson'un son noktasını koymuş olduğu AB'den ayrılık sürecinin sonunda hem Büyük Britanya hem de AB, birçok konuda etkileneceklerdir. Ayrılığın etkileyeceği konulardan bir tanesi de AB Enerji ve İklim politikalarıdır. Büyük Britanya, AB'ye üye olduğundan bu yana AB'nin enerji politikalarının oluşumundaki en önemli devletlerden bir tanesi olmuştur. İngilizlerin AB'den ayrılmaları ile Birlik içerisinde enerji politikalarının oluşumundaki pay sahibi devletlerin arasındaki denge de bozulmuş oldu. AB'de de ortak enerji politikasının oluşumunda üye ülkeler arasındaki farklı yaklaşımlar olmasından dolayı Büyük Britanya gibi ekonomik ve siyasi gücü olan bir devletin olmaması Birlik dahilindeki dengeleri etkileyerek yeni dengelerin oluşmasına sebep olacaktır.

Bu çalışmanın gerçekleştirilmesindeki amaç, AB'de enerji politikalarının geçmişine kısaca göz attıktan sonra Büyük Britanya'nın Brexit halk oylaması ile 2016 yılında başlatmış olduğu ve 2020 yılının Ocak ayında biten bu süreçten sonra AB'nin Enerji ve İklim Politikalarının nasıl şekil alacağını analiz etmektir. Konunun araştırılıp analiz edilmesinde kullanılan kaynaklar öncelikli olarak AB Kurumlarının Basın bildirimleri ve diğer açıklamaları ile ikincil kaynaklardır.

1. AB'nin Ortak Enerji ve İklim Politikalarının Tarihsel Süreci

Avrupa Birliği için ortak enerji ve iklim politikalarının oluşması Birliğin son yıllarda önem verdiği ve üzerinde durduğu konulardan birisidir. Bunca öneme rağmen ortak enerji politikası ekseninde buluşulması 2007 yılında ancak gerçekleştirilebilmiştir. Avrupa Birliği Konseyi 2007 yılındaki "*Energiopolitik für Europa – Energie Policy for Europe*" (EPE) eylem planı ile ilk kez enerji politikaları için Birlik genelinde karar almayı başarabilmiştir. EPE'nin, sadece bir enerji politikası olması değil aynı zamanda da Birliğin siyasi entegrasyonuna katkı yapması da beklenmekteydi. AB Konseyinin 2007'de almış olduğu kararla 2020 yılına kadar gerçekleştirilmesi hedeflenmişti. AB tarafından 2007 yılında uygulamaya koyduğu EPE eylem planına kadar olan süreçte enerji ve iklim politikaları alanındaki gelişmelere göz attıktan sonra günümüzdeki durumun analizi gerçekleştirebilecektir.

1.1. Avrupa Atom Enerjisi Topluluğu AAET

Avrupa'da Birliğe giden yolda atılan ilk imza, *Avrupa Kömür Çelik Teşkilatı (AKÇT)* Anlaşmasını resmileştiren imzadır. Bu teşkilatın en önemli özelliklerinden birisi kurucu altı devletin ulusal egemenliklerinden bir kısmını gönüllü olarak AKÇT'ye devretmiş olmalarıdır. Kurucu altı ülke, Almanya,

Fransa, İtalya, Belçika, Hollanda ve Lüksemburg, kömür ve çelik sektöründeki egemenliklerini kendi kurmuş oldukları teşkilata devretmiş oldular. AKÇT Antlaşması, kömür çelik sektörleri ile Almanya'yı, en azından bu alanlarda, kontrol altına alınması için önemli bir adım olmuştur. Schuman Planı'nda da değinildiği gibi böylece Almanya'nın Avrupa kıtasında tekrardan savaş çıkarma ihtimalinin önüne geçilmiştir (Morsey, 2007:28). AKÇT Antlaşmasının bir diğer amacı da kömür ve çelik sektörlerinde, üyeleri için aynı şartları sunan bir ortak pazarın oluşturulmasıydı. Böylece kurucu altı devlet olan Almanya, Fransa, İtalya, Belçika, Lüksemburg ve Hollanda İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra en ihtiyaç duyulan enerjinin önemli bir bölümünün elde edildiği kömür ve çelik sektörünün ana söz sahibi AKÇT olmuştur. Hitler Almanya'sının sebep olduğu İkinci Dünya Savaşı, Avrupa'nın sadece önemli şehirlerini değil aynı zamanda da ekonomisini yerle bir etmişti. Savaş sonrası kalkınma için önemli enerji kaynağı olan kömürde oluşabilecek darboğazlar beraber hareket edilerek daha kolay önlenebilecekti. Ekonominin önemli alanlarından birisi kömür ve çelik sektörlerindeki olumlu gelişmeler üye devletleri bu sektördeki ilişkiyi bütün ekonomiye yaymak amacıyla 1957 yılında *Avrupa Ekonomik Topluluğunu* (AET) kurdular (Hansch, 1972:11). Bu amaçla İtalya'nın başkenti Roma'da yapılan görüşmelerde iki tane antlaşma imzalanmıştır, bunlardan ilki *Avrupa Ekonomik Topluluğu* (AET) Antlaşmasıdır. İkincisi de *Avrupa Atom Enerjisi Topluluğu Antlaşması*'dır (AAET). Bu Antlaşmaların Roma'da imzalanmasından dolayı da aynı zamanda *Roma Antlaşmaları* olarak da bilinirler. Böylece Avrupa'da kısa zaman içerisinde birbirinden bağımsız üç ayrı topluluk kurulmuş oldu. Bu karmaşayı ortadan kaldırmak amacıyla 1965 yılında imzalanan Füzyon Antlaşması 1967 yılında yürürlüğe girmiştir. Füzyon Antlaşması ile AKÇT, AET ve AAET'nin Konsey ve Komisyonları bir çatı altında toplanarak üç farklı topluluğun birbirinden bağımsız siyaset yapmasının önüne geçilmiştir (Solka, 2015:23).

Avrupa devletleri İkinci Dünya Savaşı'ndan sonraki yıllarda sanayinin ihtiyaç duyduğu enerjinin büyük bölümünü kömürden elde etmekteydi. Sonraki yıllarda ise devreye petrol girmiş ve artarak sanayide kullanılmaya başlanmıştır. Kullanılan enerjideki bu gelişmeler Avrupa devletlerini üçüncü ülkelerden ihraç edilecek olan fosil yakıtlara bağımlı olma korkusuna düşürmüştür. Giderek artan enerji ihracatı ile üçüncü ülkelere bağımlı olmadan kendi ihtiyacını karşılamayabilmek adına Avrupa ülkeleri Nükleer Enerjiye yönelmek zorunda kalmıştır. Nükleer enerjiye talebin artması Avrupa'da nükleer enerji furyası başlamasına sebep olmuştur. Avrupa Atom Enerjisi Topluluğu'nun kurulması ile bu ihtiyacın karşılanmasına yardımcı olunacağı düşünülmekteydi. Nükleer enerjinin geliştirilmesi ve kullanılması

AAET'nin temel hedefleri arasında yer almaktadır, böylece kısmen de olsa dışa bağımlılığın önüne geçilmiş olunacaktı. Teşkilatlanıp ortak hareket ederek ayrıca nükleer enerji santrallerinin yüksek maliyetini azaltılması hedeflenmekteydi. AAET Antlaşmasında tanımlanan ana hedefleri şu şekilde sıralayabiliriz; (EuroLex, 2007)

- Nükleer sanayinin oluşum ve gelişimini desteklemek.
- Üye devletlerin nükleer enerjinin gelişiminden faydalanmasını ve arz güvenliğini sağlamak.
- Güvenliği yüksek düzeyde garanti altına alarak, nükleer enerjinin sivil ve barışçıl amaçlar haricinde özellikle askeri alanda kullanılmasını engellemek.

AAET'nin görevleri de aynı Antlaşmada şu şekilde tanımlanmaktadır;

- Araştırmaları geliştirmek ve teknik bilginin üyeler arasında yayılmasını sağlamak.
- Kamuoyunun ve çalışanların sağlıklarının korunması için gerekli standartların oluşturulmasını ve uygulanmasını sağlamak.
- AB'de nükleer enerjinin geliştirilmesi için gerekli tesislerin oluşturulmasını ve yatırımların kolaylaştırılmasını sağlamak.
- AB'deki tüm kullanıcılara gerekli olan enerjinin düzenli ve adil bir şekilde temin edilmesini sağlamak.
- Sivil ve barış amaçlı geliştirilen teknolojinin askeri amaçlı kullanılmamasını sağlamak.
- Özel parçalanabilir enerjiler üzerinde kendisine tanınan mülkiyet hakkını kullanmak.
- Üçüncü ülkeler ve hükümetler arası organlarla iş birliği yaparak barışçıl amaçlı nükleer enerji ilerlemeyi teşvik etmek.
- Ortak şirketler kurmak.

Ekonomik gelişmeleri son derece olumlu olan İkinci Dünya Savaşı sonrasında Nükleer Enerji fırtınası yaşanması aynı zamanda da Avrupa entegrasyonu için de itici bir güç olmuştur (Burckhardt, 2012:330). Füzyon Antlaşmasından sonra oluşan Avrupa Topluluğu'nun enerji politikalarının ilkelerinde, Topluluğun ihtiyaç duyulan enerjisinin ucuz yollardan tedarik edilmesi ilkesi konmuştur. Tanımlanan hedeflere ulaşılabilme adına bütün enerji kaynaklarını kapsayan ortak enerji iç pazarı oluşturulmasına karar verilmiştir. AT'nin enerji politikalarına doğrudan müdahaleci direktifleri ilk kez petrol rezervlerinin stoklanması konusunda karşımıza çıkmaktadır. Bunun sebebi de petrolün 1960'lı yıllarda giderek artan bir şekilde Avrupa

ekonomisinde yer almaya başlamasından kaynaklanmaktadır. Petrolün, önemli bir paya sahip olan kömür ve özelinde taş kömürünün zamanla yerini alması böyle bir karar alınmasına sebep olmuştur. AT Komisyonu 1972'deki bildirisinde ucuz arzdan ziyade güvenli bir arzı tercih ettiklerini açıklamıştır. AT'nin bu eğilimi kendisini 1972 Paris zirvesinde de göstermiştir. Devlet ve hükümet başkanlarının açıklamasında yine güvenli ve sürekliliği olan arzı tercih ettikleri anlaşılmaktadır (Kürze, 2018:163).

Dünya ekonomisine büyük darbe vuran petrol krizinde AT hazırlıksız yakalanmıştır. Kurumsal ve hukuki alt yapı olmadığı için AT ortak hareket etme imkânına sahip değildi. Üye devletlerin her biri petrol krizinden farklı oranlarda etkilenmelerinden dolayı da Topluluk içerisinde gerekli dayanışma sağlanamamıştır. AT'nin henüz ortak bir enerji politikası olmaması, topluluğa üye devletlerin petrol ihraç eden ülkeler ve OPEC'le irtibata geçerek ihtiyaçlarını bireysel karşılamaya çalışmıştır. Enerji politikası ile ilgili AT'de birlik oluşmadığını sadece petrol krizinde değil aynı zamanda da daha sonra ABD'nin başkenti Washington'da gerçekleştirilen bir zirvede kendini göstermiştir. Burada da üye devletler kişisel hareket ederek ortak bir tavrın oluşmasına imkân vermemiştir. Denge oluşturması açısından OPEC'e karşı bir kurumun kurularak denge ortamı sağlamasına da Fransa'nın ilgisizliği fırsat vermemiştir (Kürze, 2018:164).

1.2. Uluslararası Enerji Ajansı – IEA

Uluslararası Enerji Ajansı kurulmasına sebep olan en önemli gelişme Orta Doğu'daki Arap-İsrail savaşlarıdır. Batı ülkelerinin 1973 yılındaki Arap-İsrail Savaşı'nda İsrail'in yanında yer almaları Suudi Arabistan Kralı Faysal'ı bazı önlemler almaya zorlamıştır. Kral *Faysal* “*Biz ve atalarımız hurma ve deve sütüyle yaşadık; yine öyle yaşayacağız*”, diyerek başta ABD olmak üzere Batı'dan gelen tehditlere rağmen petrolü devreye sokmaktan çekinmemiştir. Arap ülkelerinin bu tavrı Batı Avrupa ülkeleri ve ABD'yi önlem almak zorunda bırakmıştır. Bu amaçla *Uluslararası Enerji Ajansı* (IEA) kurulma çalışmaları başlatılmıştır. Uluslararası Enerji Ajansı'nın kuruluş amacı üye devletlerine enerji konusunda danışmanlık yapmak ve güvenli, sürdürülebilir, çevre ve iklim dostu, ekonomik enerji arzına katkıda bulunmaktır. Yukarıda da bahsedildiği gibi IEA'nın kuruluşuna sebep olan gelişme Suudi Arabistan Kralı Faysal önderliğinde petrol ihraç eden Arap ülkelerinin gerçekleştirmiş oldukları petrol ambargosudur. Bütün dünyada ekonomik krize sebep olan bu gelişme aynı zamanda da Petrol Krizi olarak dünya tarihindeki yerini almıştır. Sanayileşmiş ülkelerin Petrol Krizinde yaşamış oldukları ekonomik kriz 1929 ekonomik krizinden sonraki en büyük kriz olarak tanımlanmıştır. IEA'nın kurucu ülkeleri arasında Almanya gibi AET'ye üye devlet ve ABD gibi

Avrupa devleti olmayan devletler de vardır. AB ülkesi olan Almanya'nın IEA'nın üyesi olması ve Avrupa devletleri ile ABD'nin enerji konusunda kısmen de olsa ortak hareket etmeleri çalışmamızda yer almıştır. IEA'nın kuruluş amaçları şu şekilde sıralanabilir (Uluslararası Enerji Ajansı, 2020):

- Üye ülkelerin enerji arzının sağlanması,
- Çevreci ve iklim dostu enerjinin uygun fiyata tedarik edilmesi,
- Petrol ithalatının azalması durumunda acil önlemlerin alınması,
- Yeni enerji teknolojileri ve sürdürülebilir küresel enerji sisteminin geliştirilmesi amacıyla uluslararası iş birliğinin sağlanması.

AT üyesi devletler Petrol Krizinde kendi aralarında farklı görüşlere sahip olmaları ve AT kurumlarının hareket kabiliyetinin kısıtlı olması, enerji politikaları ile ilgili yeni fırsatların ortaya çıkmasına engel olmamıştır. Üçüncü ülkelerden ihraç edilen petrol ithalatına olan bağımlılığı ortadan kaldırmak mümkün olmadığından, hedef olarak ucuz enerji değil sürekliliği olan enerji olarak belirlenmiştir. Topluluğa üye ülkeler farklı ihtiyaçları olmasından dolayı ve Topluluk içerisinde bu anlamda kurumsal bir birliktelik oluşmamasından dolayı üye ülkeler kendi enerji ihtiyaçlarını karşılayabilmek adına farklı yollara başvurmuşlardır. Durum böyle olunca AT ülkelerinin Topluluk olarak değil de kendi menfaatleri doğrultusunda hareket etmelerinin önüne geçilememiş ve 1980'li yıllara kadar bu şekilde hareket edilmiştir. Ülkeler arasındaki farklı yaklaşımları görebilmek için Fransa'nın *nükleer enerjiye*, Almanya'nın Sovyetler Birliği'nden gelen *doğal gaz* ve İngiltere'nin de Kuzey Denizi'ndeki *petrol rezervlerine* yönelmeleri gösterilebilir. Verilen örneklerden anlaşılacağı gibi AT'nin o dönemdeki enerji politikaları, enformasyondan öteye gidememiştir. Topluluğun aldığı önlemler aslında olası senaryolar üzerinden rapor hazırlamak ve tavsiyelerden öteye gidememiştir (Kürze, 2018:164).

Bu çerçevede alınan kararlardan bir tanesi üçüncü ülkelerden olan enerji ithalatını 1985 yılına kadar %63'ten %40'a düşürülmesi ile enerji kullanımını aynı dönemde %15 oranında düşürülmesidir (Kürze, 2018:165). Bütün bu önlemlerin hukuki bağlayıcılığı olmamakla beraber yukarıda da bahsedildiği gibi sadece tavsiye niteliğinde ve gönüllü iş birliğine dayalıydı. AT'nin 1990'lı yılların başlarına kadar önem verdiği ve bağlayıcı nitelikte kararlar aldığı konular arasında enerji yoktu, öncelik daha ziyade iç pazarın oluşumuna verilmişti. Günümüzde ise iç pazarın tamamlanması ve çevrenin korunması gibi enerji dışı hedefler gelecek 20 yıllık zaman dilimi içerisinde AB'nin daha aktif olduğu alanlar olarak göze çarpmaktadır.

1980'lerden sonra iç pazarın iyice genişlemesi ve olgunlaşmasından sonra enerji alanındaki gelişmeler daha ziyade elektrik ve doğalgaz üzerine yoğunlaşmaya başlamıştır. Tartışmalar enerji piyasalarının liberalleşmesi üzerine yoğunlaşırken bazı üye devletlerdeki devlet kontrolü ve tekelinde olan doğalgaz ve elektrik şebeke ve arzı konuları da tartışmalara dahil edilmiştir. AB'nin liberal ekonomi anlayışına ters olan tekelleşme ve devletin bir aktör olarak piyasada var oluşuna bir son verilmesi gerekmektedir. Liberallere göre enerji arzının devletin kontrolünde olması enerji arzının ekonomik olmayacağı yönündeydi.

Avrupa Tek Senedi Antlaşması'na göre iç pazar oluşumunun 01.01.1993 yılında gerçekleşmesi gerekmektedir. Bu antlaşmanın iç pazarla ilgili konularında AB Komisyonu'nun yetkileri artırılmıştır. Yetkileri arttırılan AB Komisyonu'nun enerji arzı ile ilgili yapmış olduğu ilk icraatlardan biri enerji piyasasının liberalleştirilmesi olmuştur (Bergmann, 1995:16). Devlet artık enerji piyasasının yegâne aktörü olmaktan çıkarılmış, tamamen "piyasanın gizli" eline teslim edilmiştir. Bu gelişme AB enerji politikaları açısından önemli bir gelişme olarak Birliğin tarihinde yerini almıştır. Konsey'in bu anlamda 1986 yılında almış olduğu bir karara göre Birlik'in enerji politikalarında öncelik vermesi gereken konular arasında arz güvenliğinin arttırılması, enerji maliyetlerinin düşürülmesi ve ekonomik rekabet şartlarının artırılması yer almaktadır (Bergmann, 1995:17). Enerji piyasalarının liberalleşmesi ile üye devletlerde ve üye devletler arasında serbest enerji ticaretinin imkânına, arz güvenliğinin arttırılmasına ve hepsinden önemlisi haneler ve endüstri gibi tüketici gruplarına daha güvenli ve düşük maliyetli enerjinin arzına katkıda bulunması hedeflenmiştir.

Avrupa Komisyonunun enerji piyasasının liberalleşmesi ile ilgili niyetini perçinleyecek olan önemli gelişmelerden biri de 1998 yılında Komisyon tarafından yayınlanan *Enerji için İç Pazar* belgesidir. Bu belgede enerji iç pazarının oluşmasındaki engeller sıralanarak liberal piyasanın nasıl oluşturulması gerektiği yönünde tavsiyeler sıralanmıştır. Değiştirilmesi gereken konuların başında yukarıda da ifade edildiği gibi üye devletlerin çoğunda enerji arzının halen devlet tekelinde olması gelmekteydi. Üye devletlerin enerji sektörü ile ilgili düzenlemeler, aralarındaki farklılıklar işi daha da zor bir duruma sokuyordu. Enerji ve doğalgazın teknik özelliklerinin farklı tanımlanmasından dolayı enerji iç pazarının gerçekleştirilmesinde bir farklı sorun ile karşılaşmıştır. Bu sorunda elektriğin "mal" mı yoksa "hizmet" mi olarak sınıflandırılmasıydı. Bu sorunun cevabının bulunması da yine aynı belgenin hedefleri arasındaydı. *Enerji için İç Pazar* belgesinin nihai hedeflerinden bir tanesi de Enerji iç pazarının nasıl gerçekleştirileceği

yönündeki taslaktır. Enerji için pazarı dört basamaklı bir eylem planı ile gerçekleştirilmesi tasarlanmıştır. Bu eylem planına göre dört basamaklı eylem planı Beyaz Kitap'ın uygulanması, Birlik Hukuku'nun kararlı bir şekilde Komisyon tarafından yürürlüğe konması, çevre sorunlarının enerji politikalarına dahil edilmesi ve enerji sektörü için özel hükümlerin oluşturulması şeklindedir. Enerji politikalarında yapılacak olan bu düzenlemelerle aynı zamanda da Birlik içerisindeki entegrasyona katkıda bulunması hedeflenmiştir (Monstadt, 2004:178).

AB Komisyonu nihayet 1992 yılında elektrik ve doğalgaz pazarının liberalleşmesi için bir yönerge düzenlemiştir. Komisyon'un hazırlanmış olduğu bu yönerge beklenmedik bir şekilde AB ülkelerinin tepki göstermelerine sebep olmuştur. Enerji iç pazarının liberalleşmesi yönünde yapılan bu düzenleme özellikle birbirinden çok farklı elektrik ekonomi modellerine sahip olan Almanya, Fransa ve İngiltere'de tepki ile karşılanmış ve uzun süren müzakereler sonucunda ancak 1997 yılında elektrik pazarının liberalleşmesi üzerine anlaşılmaya varılmıştır. Doğalgaz pazarının düzenlenmesi için de ancak bir yıl sonra anlaşabilmışlerdir. Bu düzenlemelerle 1999 yılında elektrik piyasası, bir yıl sonra da doğalgaz piyasasındaki tekelleri düzenden kademeli olarak liberal bir piyasa anlayışına geçiş başlatılmıştır.

Düzenlemenin diğer bir amacı da AB'de birbirinden farklı enerji piyasalarını birbirine uyumlaştırmak ve üye devletlerde ve üye devletler arasındaki elektrik ve doğalgazın serbest dolaşabilmesi için koşullarını düzenlenmesidir. Böylece tüketicilerin serbestçe elektrik ve doğalgaz sağlayıcılarından birini seçebilmesi imkânı sağlanmış oldu. Farklı şirketlerin piyasada hareket edebilmesi için de doğalgaz ve elektrik hatlarının alt yapısının sahibi olanlar, ücret karşılığında alt yapıyı sağlayıcılara sunması gerekmektedir.

Ulusal piyasalardaki birbirinden farklı piyasa anlayışlarına son vermek amacıyla 2003 yılında yeni bir yönerge yayınlanmıştır. Bu yönergeye göre elektrik piyasaları liberalleştirmemiş üye devletlere 2007 yılına kadar süre tanındı. Üye ülkeler elektrik piyasalarını en geç Temmuz 2007 yılında serbest rekabete açmış olması gerekmektedir (Schumann, 2005:115). Enerji piyasalarının 2007 yılında tamamen liberalleşmesiyle birlikte AB 2007 yılında ilk kez *EPE (Energie Policy for Europe – Energiepolitik für Europa)* hukuki bağlılığı olan ortak hedefler etrafında birleşmeyi başarmıştır (Nötzold, 2011:224). Bu düzenlemeden önceki düzenlemelerde ortak hedefler belirlenmiş olmasına rağmen hukuki bir bağlayıcılığı yoktu. Uluslararası alanda da AB Birleşmiş Milletler tarafından organize edilen iklim görüşmelerine dahil olmuştur. Kyoto'da yapılan iklim konferansına katılarak

Kyoto Hedefleri olarak tarihe geçen kararların alınmasında katkı sağlamıştır. AB'nin özel çabası ile sera gazı salınımının azaltılması yönünde alınan kararın destekçisi olmuştur (Fichtner, 2005:7).

Avrupa Birliği 2008 yılında *Enerji Güvenliği ve Dayanışma Eylem Planı* adı altında yeni düzenlemeler hayata geçirmiştir. Bu düzenlemelerde güvenlik ve dayanışma, verimli enerji politikalarının temeli olarak tanımlanmıştır. Yapılan düzenlemelere göre Birlik enerji ithalatını 2020 yılına kadar %26 oranında azaltmasını hedeflemiştir. Konulan hedeflere ulaşabilmek adına yine aynı düzenlemelerde uyulması gereken yol haritası da belirlenmiştir. Diğer bir tanımlanan önemli bir hedef ise 2050 yılına kadar karbon bazlı enerji kaynaklarını yenilenebilir enerji ile değiştirilmesidir. Hedeflere ulaşabilmek için alınan önlemler beş başlık altında özetlenebilir (LexEuropa, 2009);

- Alt yapı ihtiyaçları ve enerji arzının çeşitlendirilmesi,
- Enerji sektörünün dış ilişkileri,
- Petrol ve doğalgaz stokları ile kriz müdahale mekanizmaları,
- Enerji verimliliği ve
- AB enerji kaynaklarının en verimli şekilde kullanılması.

Enerji Güvenliği ve Dayanışma Eylem Planı AB 2007 yılının Mart ayında gerçekleştirilen AB Konseyi tarafından onaylandıktan sonra açıklanmıştır. Bu kararlar alındığında AB enerji ihtiyacının %54' ünü ithal etmekteydi (LexEuropa, 2009). Dışa bağımlılığı azaltmak ve yenilenebilir enerjinin çevre dostu olmasından dolayı da yenilenebilir enerji kaynaklarına ağırlık verilmiştir. Bu anlamda etkili olan diğer bir konu ise 2000'li yıllarda başlamış olan ve halen çözülememiş olan Ukrayna krizidir. AB ülkeleri, Ukrayna'da kriz ortaya çıkması ile Rusya'nın doğalgaza ne kadar bağımlı olduğunu anlamışlardır. Bir yandan da Rus enerji piyasasına olan bağımlılığı azaltmak adına yenilenebilir enerji kaynaklarının araştırılmasına teşvik edilmeye başlanmıştır.

Enerji Güvenliği ve Dayanışma Eylem Planı 2007 yılında açıklanmış ve 2008 yılında da yürürlüğe girmiştir. Bir sonraki yılda da *Üçüncü Enerji Paketi* AB Parlamentosunda onaylanmış ve açıklanmıştır. AB'nin Üçüncü Eylem Planı ile elektrik ve doğalgaz piyasalarının liberalleşmesine daha da önem verilmiştir. Bu planda ayrıca tüketici haklarının sağlanıp korunmasına önem verilmiştir (Avrupa Parlamentosu, 2020).

AB Komisyonu 15 Aralık 2011 yılında yayınlamış olduğu bir basın bildirisini ile 2050 yılına kadar güvenli, rekabetçi ve düşük karbondioksitli

(CO₂) enerji sektörünün nasıl mümkün olabileceğini açıklamıştır. *2050 İçin Bir Yol Haritası* diye adlandırılan bu önlem paketinin ana hatları 2050 yılına kadar karbondioksit (CO₂) salınımının %80 oranında azaltılması üzerine kuruluydu. Karbondioksit (CO₂) salınımı bu oranda azaltılırken aynı zamanda da AB enerji üretiminin hem güvenli hem de rekabetçiliğini kaybetmemesi için neler yapılması gerektiği ifade edilmiştir. Olası senaryolar analiz edilerek karbondioksit (CO₂) içermeyen enerji sistemi için gerekli olan siyasi çerçeve tanımlanmıştır. Üye devletler bu doğrultuda enerji politikaları ile ilgili gerekli siyasi kararları verebilmeli ve yatırımcılar için de istikrarlı ve güvenli bir ortam oluşturmalıdır. Hazırlanan *2050 Enerji Yol Haritası* ile karbondioksit (CO₂)’den yoksun bir enerji sistemi hayata geçirilmek istenirken aynı zamanda da Avrupa’nın rekabetçiliği ve arz güvenliğinin de iyileştirilmesi hedeflenmiştir. Üye devletler her ne kadar kendi ulusal enerji politikalarını düzenlemeye çalışsalar da AB’nin daha geniş kurumsal çerçevesi altında enerji politikalarını birbirlerine uyumlu hale getirmesi gerekmektedir. İleride bu yol haritası temelinde enerji politikalarının özel alanları olan İç Pazar, Yenilenebilir Enerji ve Nükleer Enerji gibi alanlarda siyasi girişimler planlanmıştır (AB Komisyonu, 2020).

AB Konseyi’nin 23 ve 24 Ekim 2014 tarihinde gerçekleşen toplantısında *2030 Yılına Kadar İklim ve Enerji Politikaları Çerçevesi* adı altında yeni kararlar alınmıştır (AB Konseyi, 2020). AB ve ulusal düzeyde iklim ve enerji politikalarının başarılı dönüşümü için son derece önemli bu kararlar 2021 ile 2030 yılları arasında uygulanması gerekenleri kapsamaktadır. Alınan kararlar çerçevesinde belirlenen hedefleri şu şekilde özetlenebilir (AB Komisyonu, 2020);

- Sera gazı emisyonlarının 1990 yılının verilerine göre en az %40 oranında azaltılması,
- Yenilenebilir enerji kaynaklarının en az %32’ye yükseltilmesi,
- Enerji verimliliğini en az %32,5 oranında azaltılması.

1.3. Avrupa İçin Enerji Birliği

AB Komisyonu 2015 yılının Şubat ayında AB Parlamentosu, AB Konseyi, Avrupa İktisadi ve Sosyal Komitesi, Bölgeler Komitesi ve Avrupa Yatırım Bankasına hitaben Avrupa Enerji Birliğinin “neden” bir ihtiyaç olduğunu açıklamıştır. Komisyon tarafından hazırlanan ve tavsiye niteliğinde olan enerji birliği paketi üç sacayağından oluşmaktadır (Lex Europa, 2020);

- Enerji Birliği için gerekli hedef ve somut adımları belirleyen bir strateji çerçevesi,

- Paris İklim Değişikliği Antlaşmasına uygunluk,
- 2020 yılı için hedeflenmiş elektrik ara bağlantılarının %10 oranının tutturulması için gerekli tedbirler.

AB Komisyonuna göre Enerji Birliği AB ekonomisinin güçlenmesine yardımcı olmakla birlikte enerji arzının güvenliğine ve iklim değişikliğine karşı sorumluluğunu da yerine getirmiş olacaktır. AB enerji açığını kapatabilmek için yılda 350 milyar euro karşılığında enerji ithal etmek zorundadır (Consilium, 2020). Dünya’da bu kadar fazla enerji ithal eden başka bir bölge yoktur. Birçok AB ülkesinin birkaç enerji ihraç eden ülkelere bağımlı olması enerji tedariki konusunda ileride sorunlarla karşılaşma ihtimalini yükseltmektedir. AB daha önceki yıllarda almış olduğu kararlara göre 2030 yılına kadar sera gazı salınımı oranını azaltarak fosil yakıt oranını azaltma hedefini yerine getirecektir. AB Enerji Birliği ile ayrıca yaşanmış olan enerji alt yapısını daha kolay bir şekilde yenileme imkânına sahip olabilecek ve Birlik içerisindeki enerji piyasalarını birbirine uyumlaştırarak enerji fiyatlarının da orantılı olması sağlanmış olacaktır. Tam teşekküllü enerji birliğinin oluşturulması ile tüketiciler için birçok alternatiften faydalanma seçeneği oluşmuş olacak ve dolayısıyla da daha ekonomik fiyatların oluşması sağlanacaktır.

AB’ye üye devletlerin enerji verilerine göz attığımızda bazı alanlarda dışa bağımlılık oranının çok yüksek olduğu anlaşılmaktadır. Birlik kurumlarının açıklamış oldukları bu verilere göre AB devletleri enerji ihtiyaçlarının %53’ünü dışarıdan tedarik etmektedirler. Üye devletlerdeki bütün binaların %75’inin enerji performansları açısından verimsiz olmaları enerji kaybına yol açmaktadır. Trafikteki araçların %94’ü fosil yakıt kullanmaktadır, fosil yakıtlarında %90’ı AB dışından ihraç edilmektedir. Enerji fiyatlarına gelecek olursak, AB ülkeleri elektriği %30 oranında, doğalgazı da %100 oranında ABD’den daha pahalıya satın almaktadır. Enerji Birliğinin geleceği ile ilgili AB Konseyinin 25 Haziran 2019 yılında yayınlamış olduğu basın bildirisinde AB Konseyi olarak ilkeler ve önceliklerinin ekonomik, güvenli, rekabetçi, güvenlik altına alınmış ve sürdürülebilir enerji sistemlerinden yana olduklarını açıklamıştır (Consilium, 2020);

Bugün kabul edilen sonuçlar AB Enerji Politikalarının 2030 ve ötesi için bir vizyon teşkil etmektedir. Çabalarımızı birleştirmenin, altyapıya, yenilikçi teknolojiler ile sektörlerin birbirlerine bağlanması ve uyumuna yatırım yapmanın ne kadar önemli olduğunu vurgulamış olduk. Aynı zamanda toplumsal kabul ve uluslararası rekabetçiliğin sağlanması ile vatandaşlar ve şirketlerin enerji dönüşümünün

merkezinde olmaları sağlanmış olacaktır. Enerji alanında yeni tekliflerin sunulmasıyla beraber bunu daha ileriye götürmek artık Komisyon'a kalmıştır.

AB Konseyi Başkanı ve aynı zamanda da Romanya Enerji Bakanı olan Anton Anton tarafından AB Konseyi'nden AB Komisyon'una gönderilen metin aslında bir yönlendirme ve aynı zamanda da enerji alanındaki temel esaslar çerçevesinde hareket edilmesi gerektiği yönünde bir telkindir. Tekrarlayacak olursak AB Komisyonu'ndan beklenen sektörlerin uyumu ve aralarında bağlantının kurulması ile AB'nin enerji ve iklim alanlarındaki hedeflerine ulaşabilmesi için gerekli teşvik düzenlemelerinin revizyonu doğrultusunda hareket etmesidir.

2. Brexit ve AB Enerji ve İklim Politikaları

Büyük Britanya'nın AB'den ayrılması AB'yi sadece siyasi ve ekonomik anlamda etkilemeyecektir. AB, Büyük Britanya'nın bu beklenmedik hamlesi ile ne kadar şaşkınlık içinde olsa bile kendisini yavaş yavaş Büyük Britanyasız bir geleceğe alıştırmak zorundadır. Brexit'ten dolayı AB'nin etkileneceği veya kendisini yeniden konumlandırması gereken konulardan bir tanesi de kesinlikle Enerji ve İklim Politikalarıdır. AB Enerji ve İklim Politikalarında aktif ve şekillendirici katılım sağlamış olan bir ülkeyi kaybetmiştir. Bu kadar önemli bir ülkenin kaybı AB'nin bundan sonraki süreçte enerji ve iklim politikaları alanındaki adımları daha yavaş atma ihtimalini güçlendirmiştir.

Birleşik Krallık'daki seçmenlerin çoğunluğu 2016 yılında AB'den ayrılma yönünde oy kullanmasından bu yana AB'yi meşgul eden siyasi konuların başında gelmektedir. AKÇT ile başlamış olup AB'ye varan bu süreçte bir devletin bu topluluklardan birinden ayrılması şimdiye kadar meydana gelmemiştir. Büyük Britanya AB'ye bu anlamda ilki yaşatmıştır. Hem AB içerisinde hem de Büyük Britanya'da süren uzun müzakereler sonucunda Londra merkezli Büyük Britanya devleti 31.01.2020 tarihi itibarıyla AB'den ayrılmıştır. Ayrılma süreci 23 Haziran 2016 yılında halk oylaması ile başlamış, 29 Mart 2017 yılında Londra hükümetinin AB Konseyine ayrılma başvurusu ile devam etmiş ve nihayetinde de 31 Ocak 2020 yılında gerçekleşmiştir (Lex Europa, 2020).

“AB'nin Enerji ve İklim Politikaları alanındaki son haline gelebilmesi Büyük Britanya sayesinde olmuştur” ifadesi abartılı bir ifade değildir. Büyük Britanya iktidarlarının son yıllardaki olumlu yaklaşım ve katkıları olmasaydı AB Enerji ve İklim Politikalarında bu kararları almamış olurdu. Büyük

Britanya'nın AB Enerji ve İklim Politikalarındaki etkisini liberalleşme, iklimin korunması ve enerjinin üye devletler tarafından kontrol edilmesi şeklinde özetleyebiliriz. Londra hükümetleri 1980 yıllardan itibaren AB Komisyonu'nu enerji şirketlerindeki devlet ortaklığının azaltılmasında, sınır aşırı elektrik ve doğalgaz ticaretinin geliştirilmesinde ve verimli rekabetin korunması konularında alınan kararlarda desteklemiştir. Elektrik ve doğalgaz sektörleri için bağımsız düzenleyici makamların oluşturulmasında ve şebekeler ile üretimin birbirinden ayrılmasında Londra hükümetlerinin etkisi azımsanmayacak derecededir (Fischer, 2016:1).

İklimin korunması ile ilgili sorunlarda da yine Büyük Britanya'nın etkisini sorunun öncelikli konuları haline getirilmesinde görmekteyiz. Sera gazı salınımının ve uluslararası alanda iklim korumasının öncelikli görüşülmesi gereken konular arasına gelmesinde ağırlığını hissettiren Büyük Britanya liberal ekonomi anlayışının gereği de CO2 Vergisinin konmasını da uzun yıllar engellemeye başarmıştır (Fischer, 2017:135).

Büyük Britanya'nın en başından beri karşı geldiği konulardan olan AB'nin yetkilerinin ulusal yetkilerin önüne geçmesi konusudur. Londra'nın bu anlayışı kısmen de olsa enerji ve iklim politikalarında karşımıza çıkmaktadır. Ulusal karar mekanizmaları ve karar yetkisini Brüksel'in yetkisine karşı savunan Britanyalılar AB Komisyonu'nun enerji ve iklim politikalarında da üye devletlere rağmen karar verebilmesini hiçbir zaman tasvip etmeyerek karşı çıkmıştır. Londra'nın bu siyasi duruşu, AB nezdindeki karar alınma süreçlerinde sürekli yeni ittifaklar aramasına sebep olmuştur. Londra'nın farklı ittifaklar içerisinde hareket etmesine 2014 yılının Ekim ayında gerçekleştirilen AB Zirve'sinde şahit olunmuştur. Londra hükümeti önce Fransa ve Almanya ile ortak hareket ederek oldukça hırslı sera gazı azaltılması hedefi ile emisyon ticareti hedefi gerçekleştirirken aynı zamanda da Orta ve Doğu Avrupa ülkeleri ile ittifak kurarak sürdürülebilir enerji ve enerji verimlilik politikasında üye devletleri bağlayacak hedeflerin belirlenmesinin önüne geçmeye başarmıştır. Büyük Britanya'nın belirleyici bir şekilde müzakerelere dahil olması 2030 yılı için belirlenen hedeflerin oluşmasını sağlamıştır (Fischer & Garden, 2016:2).

Bilindiği gibi Büyük Britanya AB'nin ikinci büyük doğalgaz üreticisi ve aynı zamanda da en büyük pazarlarından birisidir (Grabau, 2013:108). Piyasada ortaya çıkan sorunlarda sürekli piyasa odaklı çözümlerden yana olmakla beraber pazar uyumu ile tedarik esnekliğinin gerçekleşmesini savunan ve bu anlamda da AB Komisyonu'nun önemli bir ortak ve destekçisi olan Büyük Britanya artık AB üyesi değildir.

AB elektrik iç pazarının şekillenmesinde de AB Komisyonu ile beraber Büyük Britanya belirleyici bir rol üstlenmiştir. AB Elektrik iç pazarının 2016 yılında yeniden düzenlenmesinde Büyük Britanya'nın 2015 yılında gerçekleştirmiş olduğu Electricity Market Reform örnek olmuştur. AB'ye üye devletlerde genel anlamda elektrik piyasaları ile ilgili genel bir paradigma değişimi üzerinde tartışılırken 2016 yılındaki reform anlamındaki düzenlemede mevcut piyasanın ufak tefek değişikliklerle korunması yönünde karar çıkmıştır (Fischer & Garden, 2016:3).

2.1. Yenilenebilir Enerjiler

AB'de yenilenebilir enerjilerle ilgili düzenlemelerin hazırlanmasında Büyük Britanya ile Almanya arasında 2030 yılının hedeflerinin belirlenmesinde fikir ayrılığı kendisini gösterdi. Büyük Britanya konulacak olan hedeflerin üye devletlerin ulusal hedeflerine sirayet edip bağlayıcı olması taraftarı değildi, Almanya ise bu kararın AB'nin yetkileri dahilinde olması gerekir diye düşünenlerdendi. Almanya ve Büyük Britanya'nın sergilemiş olduğu iki farklı yaklaşım tarzı aslında üye devletlerin AB'ye iki farklı bakış açısını özetler gibiydi. Almanya AB'nin yetkilerinin artırılmasından yanayken Büyük Britanya üye devletlerin ulusal egemenliklerinin azalmasını istemeyen ülkelerin başında gelmekteydi. Bu iki farklı yaklaşım tarzına rağmen her iki devlette yenilenebilir enerjiler alanındaki 2030 yılının hedeflerinin belirlenmesi gerektiğinin bilincindeydiler. Bu bilinç iki devleti hedefler etrafında birleşmesini sağlamıştır. Harcanan enerjideki yenilenebilir enerji oranı 2030 yılına kadar en az %32'ye çıkartılacak, sera gazı salınımını en az %40 oranında azaltılacak ve enerji verimliliği de en az %32,5 oranında artırılacaktır (AB Konseyi, 2020). Almanya ve Büyük Britanya özellikle yenilenebilir enerjiler konusunda farklı görüşlere sahiptiler. Bu farklı görüş aslında her iki ülkenin nükleer enerji ile ilgili tutumlarından kaynaklanıyordu. Almanya gönüllü olarak nükleer enerjiden vazgeçip yenilenebilir enerji kaynakları ile yoluna devam etme kararı almasına karşılık, Büyük Britanya ülkedeki nükleer enerji santrallerinin sayısını artırmaya devam etmektedir. Almanya'nın kendi ulusal menfaatleri doğrultusunda almış olduğu bu karar Büyük Britanya'nın uygulamış olduğu nükleer enerji politikaları ile tamamen farklılık göstermektedir. Günümüze geldiğimizde, Büyük Britanyasız bir AB'de durumun nasıl olacağı an itibariyle sadece tahmin yürütmekten öteye gitmemektedir.

2.2. İklim Politikaları

Yenilenebilir enerjiler alanında Büyük Britanya Almanya'ya nazaran ne kadar gönülsüz ve başarısız olsa bile sera gazı salınımının azaltılmasında

son derece başarılıdır. Nükleer enerji santrallerinin diğer enerji kaynaklarına göre sera gazı salınımindaki en temiz yöntem olması bu durumun ana sebeplerinden birisidir. Ayrıca kömür gibi fosil yakıtlar ile çalışan termik santrallerinin sayısının azaltmasına da katkısı olduğu kesindir. Büyük Britanya'nın sera gazı salınım oranı 1990–2014 yılları arasında %34 oranında azalırken aynı dönemde AB ortalaması %24 ile daha düşük bir oranda azalmıştır. Gelecekte cevaplandırılması gereken sorulardan bir tanesi AB'nin 2030 yılına kadar %40 oranında azaltmayı düşündüğü sera gazı salınımlarını Büyük Britanyasız nasıl başaracağıdır. Büyük Britanya ve AB arasında sera gazı salınımları hakkında iş birliğinin olabileceğini imkanlar dahilinde görünse bile AB tarafından zorunlu kılınabilecek rakamlara ve yönetmeliklere Londra hükümetinin ulusal siyasete müdahale olabileceğinden sıcak bakmayacağı kesindir (Fischer & Garden, 2016:3).

2.3. Enerji Birliği ve Yönetişim

Avrupa Konseyi'nin 2014 yılında almış olduğu kararlar çerçevesinde hedeflenen Enerji Birliği bir yönetim aracı ile donatılmıştır. Yönetişim aracının devreye sokulması ile enerji ve iklim politikaları alanında üye devletler ve Komisyon arasındaki ilişkilerin yeniden şekillenmesi amaçlanmaktadır. Düzenlemesi gereken ise AB Komisyonunun üye devletler nezdindeki kontrol haklarının ne kadar bağlayıcı olacağıdır (Ringel ve Knodt, 2017:138). Büyük Britanya'nın AB'den ayrılması ile Komisyon'un kontrol mekanizmaları etkisinin artacağı yönünde bir ifade yanlış olmayacaktır. Almanya ve Fransa gibi ülkelerin ağırlığını koyarak AB entegrasyonunun önünü açacak kararlar aldırılmaya yönelik telkinleri diğer üye ülkelerde karşılık bulma ihtimali artmıştır. Büyük Britanya'nın kurumsal entegrasyonuna karşı olan tutumunu Birlik içerisinde devam ettirecek başka bir ülkenin olmadığı da ifade edilebilir. AB'nin kontrol haklarını daha detaylı bir şekilde üye ülkelerin ulusal siyasetine müdahale etmesinin önündeki Britanya engeli artık ortadan kalkmıştır.

Sonuç

Büyük Britanya AB'ye üyeliği süresince enerji ve iklim politikalarında sergilemiş olduğu tutum ve yaklaşımda istikrarlı olarak günümüz AB enerji ve iklim politikalarının oluşmasında belirleyici bir şekilde rol almıştır. Brexit'in gerçekleşmesi Birlik içerisindeki mevcut dengelerin değişip yeniden düzenlenmesine yol açacaktır. Londra hükümeti üye olduğundan bu yana sergilemiş olduğu piyasaların liberalleşmesi yönündeki tutumu bazı üye ülkelere rağmen enerji piyasalarının liberalleşmesini sağlamıştır. Enerji

piyasalarının liberalleşmesi ile ilgili değişiklikler olup olmayacağını bize bundan sonraki süreç gösterecektir.

İklim politikaları açısından değerlendirdiğimizde de benzer bir durum ile karşı karşıya kaldığımız ifade edilebilir. Büyük Britanya iç pazarı ile AB iç pazarının nasıl bir ilişki halinde olacağı yapılacak olan müzakerelerle belirlenecektir. Enerji piyasalarının liberalleşmesinde en çok katkısı olan ve iklimin korunmasının aktif belirleyicisi olan bir Büyük Britanya'nın Birlikten ayrılması ile bu alanda bir zayıflama olması olası sonuçlardandır. Fakat diğer yandan da üye devletlerin egemenliklerine müdahale anlamına gelebilecek kararlara karşı en belirgin mücadeleyi veren üye ülke konumundaki Britanya'nın Birlikten ayrılması AB kurumlarını rahatlatmış olacaktır. Böylece AB'nin derinlemesine uyumunun önü açılmıştır.

Büyük Britanya'nın AB'den formel olarak ayrılması ile yıllardır devam eden AB entegrasyonu, Avrupa Enerji Birliği üyeliği, Avrupa Emisyon Ticareti Sistemi ve Avrupa Atom Enerjisi Birliği üyelikleri de bitmiştir. Bundan dolayı Büyük Britanya'nın da taahhütte bulunmuş olduğu Avrupa İklim hedeflerine ulaşılması güç bir durum almış ve hatta hedeflere ulaşılması tehlike altına girmiştir diye de ifade edilebilir. Brexit taraftarları açısından değerlendirildiğinde ise Avrupa Enerji ve İklim Anlaşmasından ayrılmakla bağımsızlığa adım atılmıştır. AB'den ayrılmanın diğer bir sonucu da Büyük Britanya'nın AB yargısından da uzaklaşmış olmasıdır, iklim ile ilgili taahhütlerini tutmayan bir Britanya'ya AB yargısı hesap sorabilecek yetkiye artık sahip değildir. Büyük Britanya'nın AB üyelik döneminde iklim koruma şartları ile ilgili öncü rolünü göz önünde bulundurduğumuzda üyelikten sonraki süreçte durumun pek farklı olmayacağını ifade edebiliriz. Londra iktidarları bundan sonraki süreçte de iklim koruma da AB ülkelerinden daha ileride olacaktır.

AB'den ayrıldıktan sonra Avrupa enerji iç pazarından çıkmış olan bir Büyük Britanya kendi iç pazarının elektrik ve doğalgaz arzını güvencesini de kaybetmiş olacaktır. Avrupa Enerji Birliğinin bir üyesi olmaktan, bir ticaret ortağına geçmekle kendi elektrik piyasasının verimliliğini azaltacaktır. İrlanda adasının durumun daha da vahim bir durumla karşı karşıya kalma ihtimaline sahiptir. Kuzey İrlanda ve İrlanda Cumhuriyeti arasındaki elektrik ticareti Brexit ile Kuzey İrlanda'nın enerji arzını tehlikeye sokabilecektir. AB Komisyonu'na göre Büyük Britanya Enerji piyasasının olası deregülasyonu AB'deki rekabeti vergi, sosyal ve iklim indirimleri ile bozabilir, bunun sonucu olarak da Enerji Birliğindeki ticaret yara alabilecektir.

Bütün gelişmeler aynı zamanda da Büyük Britanyalıların genel refahını ve enerji arzını tehlike altına atabilecek bir potansiyele sahip olduğu ifade edilebilir. Artan fiyatlar Büyük Britanya’da gelir dağılımı eşitsizliğini artırarak insanları enerji yoksulluğuna sürükleyerek ısınmak için daha az enerji harcamalarına sebep olabilecektir. Sadece son yıllarda Büyük Britanya’da enerji yoksulluğundan dolayı 17 bin kişi evini yeterince ısıtamadığı için hastalanarak ölmüştür. Enerji yoksulluğu çeken hane sayısı ise 4 milyon civarındadır. Avrupa Enerji Birliği’nden tamamen soyutlanmış bir şekilde hareket etmek Büyük Britanya’nın menfaatlerine aykırı bir durum olacaktır. Bundan dolayı da Londra hükümetlerinin AB ile iş birliği imkanlarını zorlayacaklardır.

Görülen o ki, AB’den ayrılan bir Büyük Britanya’yı sadece siyasi ve ekonomik olarak değil aynı zamanda da enerji ve iklim politikaları açısından da bazı belirsizlikler beklemektedir. Kendisini tamamen AB’den soyutlamış bir Büyük Britanya’nın kendi başına ayakta kalabilmesi oldukça zor bir durumdur. Bundan dolayı da çeşitli ve çetin müzakereler sonucunda en azından AB ile ortak hareket etmek zorunda kalacaktır. AB açısından değerlendirildiğinde ise benzer sonuçlar ile karşılaşmaktayız, Brexit AB’deki uyum ve entegrasyona vurulmuş bir darbe olarak değerlendirilebilir. AB hem siyasi hem de ekonomik anlamda büyük bir üyesini kaybetmiştir. Enerji ve iklim politikaları alanında ise belirleyici ve etken bir güç olan Büyük Britanya’nın Birlikte olmaması AB’nin kendisini en azından bu alanda yeniden tanımlamasına zorlayacaktır.

Kaynakça

- AB Komisyonu (2020a). *Energiefahrplan 2050: ein sicherer, wettbewerbsfähiger und CO2-arter Energiesektor ist möglich*. Erişim: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/de/IP_11_1543, Erişim Tarihi: 04.02.2020.
- AB Komisyonu (2020b). *Rahmen für die Klima- und Energiepolitik bis 2030*. Erişim: https://ec.europa.eu/clima/policies/strategies/2030_de, Erişim Tarihi: 04.02.2020.
- AB Konseyi (2020a). *Rahmen für die Klima- und Energiepolitik bis 2030*. Erişim: <https://www.consilium.europa.eu/media/25155/145377.pdf>, Erişim Tarihi: 04.02.2020.
- AB Konseyi (2020b). *Energieunion*. Erişim: <https://www.consilium.europa.eu/de/policies/energy-union/>, Erişim Tarihi: 05.02.2020.
- AB Konseyi (2020c). *Die Zukunft der Energiesysteme in der Energieunion: Grundsätze und Prioritäten*. Erişim: <https://www.consilium.europa.eu/de/press/press-releases/2019/06/25/council-outlines-principles-and-priorities-for-the-future-of-energy-systems-in-the-energy-union/>, Erişim Tarihi: 10.02.2020.
- Avrupa Parlamentosu (2020). *Strom- und Gasmärkte werden weiter liberalisiert*. Erişim: <https://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+IM-PRESS+20090421IPR54056+0+DOC+XML+V0//DE>, Erişim Tarihi: 03.02.2020.
- Bergmann, B. (1995). *Ein Netzzugang Dritter in der Elektrizität und Grundrechte der Versorgungsunternehmen*. Sinzheim: Pro Universitate Verlag.
- Burkhardt, J. (2012) *Europas Wirtschaftsbegriff, Mythen und Grundbegriffe des europäischen Selbstverständnisses*. München: Ouldenburg Verlag.
- EUR-Lex (2020a). *Vertrag zur Gründung der Europäischen Atomgemeinschaft (Euratom)*. Erişim: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/DE/TXT/?uri=LEGISSUM%3Axy0024>, Erişim Tarihi: 28.01.2020.
- EUR-Lex (2020b). *Aktionsplan für Energieversorgungssicherheit und -solidarität*. Erişim: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/DE/TXT/?uri=LEGISSUM%3Aen0003>, Erişim Tarihi: 04.02.2020
- EUR-Lex (2020c). *Rahmenstrategie für eine krisenfeste Energieunion mit einer zukunftsorientierten Klimaschutzstrategie*. Erişim: https://eur-lex.europa.eu/resource.html?uri=cellar:1bd46c90-bdd4-11e4-bbe1-01aa75ed71a1.0002.01/DOC_1&format=PDF, Erişim Tarihi: 04.02.2020.

Mehmet Soytürk

- EUR-Lex (2020d). Brexit – Austritt des Vereinigten Königreichs aus der EU. Erişim. <https://eur-lex.europa.eu/content/news/Brexit-UK-withdrawal-from-the-eu.html?locale=de>, Erişim Tarihi: 10.02.2020.
- Fichtner, W. (2005). *Emissionsrechte, Energie und Produktion*. Berlin: Erich Schmidt Verlag.
- Fischer, S. (2017). *Die Energiewende in Europa*. Wiesbaden: Springer Verlag.
- Fischer, S. ve Garden, O. (2016). Brexit Folgen für Europas Energie- und Klimapolitik. *CSS Analysen zur Sicherheitspolitik*, Nr. 197, Oktober 2016, ETH Zürich
- Grabau, M. (2013). *Gas Games*. Wiesbaden: Springer Verlag
- Hansch, K. (1972). *40 Jahre Römische Verträge - Von der Europäischen Wirtschaftsgemeinschaft*. Göttingen: Vandenhoeck & Ruprecht in Göttingen
- Kürze, K. (2018). *Die Etablierung der Energiepolitik für Europa*. Wiesbaden: Springer Verlag.
- Monstadt, J. (2004). *Die Modernisierung der Stromversorgung*. Wiesbaden: Verlag für Sozialwissenschaften.
- Morsey, R. (2007). *Die Bundesrepublik Deutschland: Entstehung und Entwicklung bis 1969*. München: Oldenbourg Verlag.
- Nötzold, A. (2011). *Die Energiepolitik der EU und der VR China*. Wiesbaden: Verlag für Sozialwissenschaften.
- Ringel, M. ve Knodt, M. (2017). Governance der Energieunion: Weiche Steuerung mit harten Zügen? *Integration, Nomos Verlag*, 40(2).
- Schumann, D. (2005). *Interessenvermittlung im europäischen Mehrebenensystem*. Wiesbaden: Deutscher Universitätsverlag.
- Solka, S. (2015). *Die Industriepolitik der Europäischen Union*. Tübingen: Mohr Siebek Verlag.
- Uluslararası Enerji Ajansı (2020). *Über die Internationale Energieagentur (IEA)* Erişim: <https://www.energieforschung-iaea.de/> , Erişim Tarihi: 28.01.2020.